

DECLINUL RECENT AL EXPORTURILOR REPUBLICII MOLDOVA (2024–2025): CAUZE STRUCTURALE ȘI DIRECȚII DE REDRESARE ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE

THE RECENT DECLINE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA'S EXPORTS (2024–2025): STRUCTURAL CAUSES AND RECOVERY DIRECTIONS IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

CZU: 339.564(478)“2024/2025”:339.5(4-672 UE)

Aliona URSOI

Doctorandă, anul II

Școala Doctorală Științe Juridice și Economice, USM

ORCID: 0009-0006-6233-4294

E-mail: aliona.ursoi@gmail.com

***Abstract.** The paper examines the decline in the Republic of Moldova's exports during 2024–2025, focusing on structural causes and recovery directions in the context of European integration. The study relies on statistical data from the National Bureau of Statistics and international sources (Eurostat, ITC), complemented by insights from academic literature. The results show that the export downturn is not solely driven by conjunctural factors, such as the war in Ukraine, but mainly by internal vulnerabilities: dependence on agri-food products, limited market diversification, weak logistics infrastructure, and incoherent trade policies. The main conclusion is that reversing the decline requires industrial and technological modernization, product and market diversification, and full use of opportunities provided by the DCFTA and recent trade agreements, including the one with EFTA countries.*

***Keywords:** Moldova's exports, structural challenges, European Integration, trade diversification, export decline, policy reform*

Introducere. Exporturile constituie un pilon esențial al economiei Republicii Moldova, reflectând atât integrarea în piețele internaționale, cât și capacitatea de creștere economică. Reorientarea strategică spre Uniunea Europeană, după semnarea Acordului de Asocierie și a DCFTA în 2014, a dus la creșterea ponderii exporturilor către UE de la $\approx 49\%$ la peste 65% în 2024 [1].

Totuși, după avansul rapid din 2021–2022, susținut de o recoltă agricolă favorabilă și de factori conjuncturali precum reexporturile petroliere către Ucraina [2], trendul s-a inversat. În 2024, exporturile au coborât la 3,55 miliarde USD, cu $-12,2\%$ față de 2023 [1], iar în 2025 declinul s-a prelungit pentru a 26-a lună consecutiv [3].

Această dinamică relevă vulnerabilități structurale: dependența de exporturile agroalimentare și de produse cu valoare adăugată scăzută, diversificarea limitată a piețelor, infrastructura logistică insuficientă și politici comerciale adesea incoerente.

Lucrarea de față analizează aceste cauze profunde, concentrează atenția pe exporturile către UE și propune recomandări de politici pentru consolidarea rezilienței și stimularea redresării.

Metodologie. Cercetarea îmbină analiza cantitativă a datelor statistice oficiale cu o analiză calitativă a literaturii de specialitate. Analiza longitudinală acoperă perioada 2020–2025, utilizând date ale Biroului Național de Statistică pentru comerțul internațional de mărfuri, completate cu surse Eurostat și ITC Trade Map, pentru comparabilitate internațională [1, 4].

Structura exporturilor a fost evaluată prin indicatori de concentrare (ex. indicele Herfindahl-Hirschman), pe baza clasificăției SITC, pentru a evidenția gradul de diversificare a produselor și piețelor [5]. Adicional, s-au examinat indicii de volum și valoare, pentru a separa efectele de preț de cele de cantitate, relevante mai ales în cazul produselor agroalimentare.

Componenta calitativă a inclus revizuirea literaturii academice și a analizelor experților locali și a organizațiilor internaționale, care au abordat impactul secetei, al războiului din Ucraina și al politicilor industriale asupra comerțului exterior [2] [6]. Triangularea acestor surse a permis coroborarea datelor empirice cu explicații teoretice.

Evoluția recentă a exporturilor și amploarea declinului. După un vârf conjunctural în 2022–2023, exporturile Republicii Moldova au intrat pe o pantă descendentă. În 2024, volumul total al exporturilor a fost de 3,55 mld. USD, cu 12,2% mai puțin față de 2023, cea mai mare contracție din ultimul deceniu [1]. Deficitul comercial s-a adâncit, gradul de acoperire a importurilor scăzând la 39% [1]. Tendința s-a menținut și în 2025: în perioada ianuarie–mai, exporturile au fost cu –10,5% mai mici decât în aceeași perioadă a anului precedent [1].

Tabel 1. Evoluția exporturilor totale ale Republicii Moldova (2020–2025)

An	Exporturi totale (mld. USD)	Dinamica anuală (%)	Pondere UE (%)	Pondere CSI (%)	Pondere alte țări (%)
2020	2,50	–4,1	63,0	15,0	22,0
2021	3,15	+26,0	62,5	14,0	23,5
2022	4,00	+26,9	64,0	12,0	24,0
2023	4,05	+1,2	65,4	9,0	25,6
2024	3,55	–12,2	67,3	6,8	25,9
2025*	1,55 (ian–mai)	–10,5 (vs. 2024)	68,0	6,5	25,5

Sursa. Biroul Național de Statistică, 2024, link

Analiza structurii comerțului internațional indică că scăderea a fost determinată în principal de reexporturi, care au scăzut cu –28,1%, comparativ cu –5,6% în cazul exporturilor autohtone [1]. Factorul decisiv a fost prăbușirea livrărilor de produse

petroliere către Ucraina, care în 2022–2023 reprezentau temporar $\approx 15\%$ din exporturi, dar au dispărut aproape complet în 2024 [2].

Pe lângă acest efect conjunctural, declinul reflectă și vulnerabilități structurale. Agricultură a suferit o contracție de $-18,9\%$ în 2024, producția vegetală scăzând cu -22% din cauza secetei [3]. Aceasta s-a tradus în scăderi drastice la cereale ($-24,4\%$) și la uleiul de floarea-soarelui (-51%) [1]. În paralel, industria alimentară și de prelucrare a înregistrat contracții de peste -17% [1].

Cererea externă slabă a agravat situația: exporturile către România au scăzut cu -18% și către Germania cu $\approx -22\%$ [1]. Spre Est, comerțul a fost afectat de războiul din Ucraina și de costurile logistice majorate: exporturile către Ucraina au scăzut cu -45% , iar cele către Rusia cu -18% [1] [4].

Tabel 2. Principalele destinații ale exporturilor moldovenești, 2024

Țara	Valoare exporturi (mil. USD)	Pondere în total (%)	Dinamică față de 2023 (%)
România	1.160	32,6	-18,0
Ucraina	330	9,3	-45,0
Italia	240	6,7	-8,0
Cehia	220	6,1	+5,0
Turcia	215	6,0	-3,0
Germania	170	4,8	-22,0
Polonia	155	4,3	-10,0
Alte țări	1.065	30,2	-2,0

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2024, link

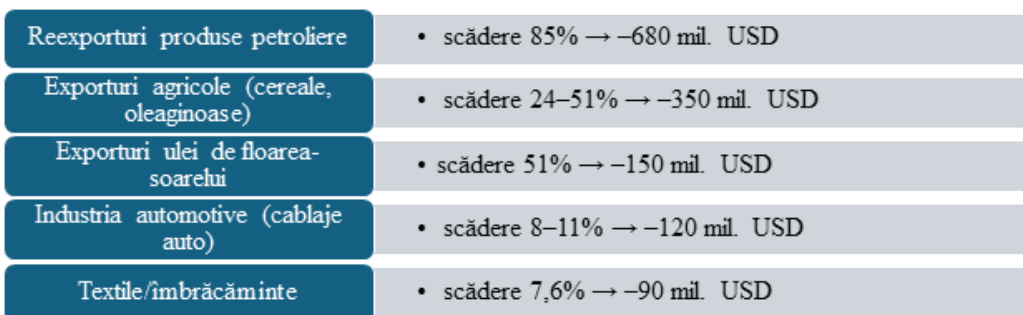

Figura 1. Factori structurali ai declinului exporturilor (2024-2025).

Sursa: Biroul Național de Statistică, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării

De asemenea, sectoarele industriale orientate spre export au fost în declin: textilele au scăzut cu $-7,6\%$ [1], iar industria cablajelor auto cu $-8,8\%$ [1]. În ansamblu, producția industrială din 2025 a revenit la nivelul din 2015, confirmând un deceniu de stagnare [2].

În sinteză, declinul exporturilor rezultă din combinația mai multor factori: dispariția unui episod excepțional de reexporturi petroliere, șocuri negative de ofertă (secetă), cerere externă redusă, bariere comerciale regionale și pierderea competitivității în sectoare cheie.

Structura exporturilor: dependențe sectoriale și diversificare redusă. Analiza structurii exporturilor Republicii Moldova în perioada 2022–2024 indică că ponderea principalelor categorii de produse a rămas relativ stabilă, cu doar câteva ajustări marginale. Astfel, legumele, fructele, semințele oleaginoase, cerealele și băuturile continuă să reprezinte aproximativ 40% din exporturi, în timp ce produsele industriale, în special cablaje auto și componente electrice, și articolele de îmbrăcăminte se mențin la 20–25%. Singura descreștere structurală semnificativă se observă la categoria „petrol și produse petroliere”, care a scăzut de la circa 10% din total în 2022 la doar 3,8% în 2024, ca urmare a dispariției reexporturilor către Ucraina. Aceasta explică parțial contracția abruptă din 2023–2024. Totuși, declinul general de 12,2% al exporturilor în 2024 este determinat în principal de reducerea volumelor fizice și a valorii la produsele agroalimentare (cereale, oleaginoase, uleiuri vegetale) din cauza secetei și a prețurilor internaționale în scădere, precum și de cererea mai redusă pe piețele cheie din UE. În consecință, structura aparent stabilă maschează vulnerabilitatea exporturilor: concentrarea ridicată pe câteva grupe de produse cu valoare adăugată redusă amplifică impactul oricărui șoc extern sau intern asupra performanței comerciale totale [1]. Primele cinci categorii însumează circa 55% din total, iar primele opt – peste 69%, ceea ce denotă o diversificare scăzută.

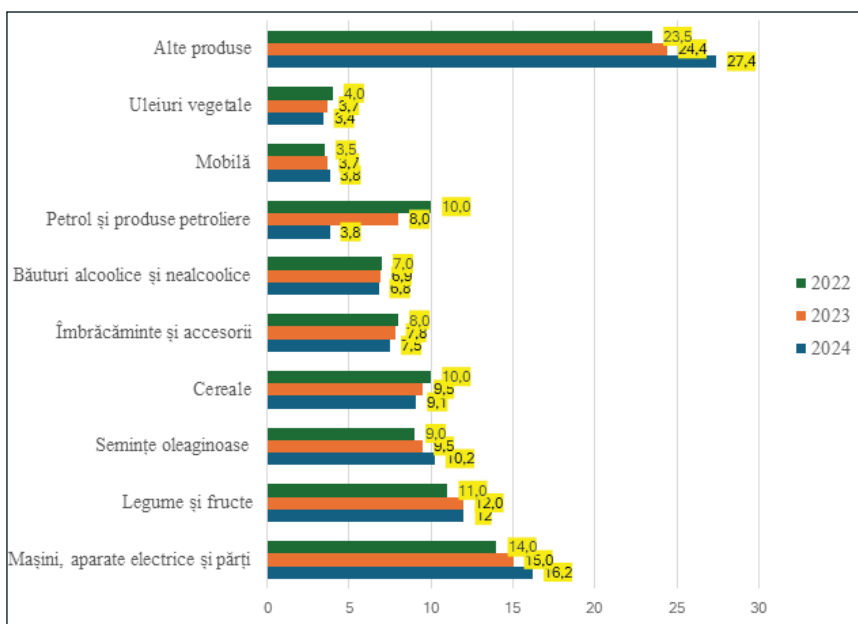

Figura 2. Structura exporturilor Republicii Moldova pe produse (2022-2024, % din total).

Sursa: Biroul Național de Statistică, 2024, link

Această structură este confirmată și de analiza indicelui Herfindahl-Hirschman (HHI) aplicată comerțului moldovenesc, care indică un nivel relativ ridicat de concentrare [5]. În practică, aceasta înseamnă că șocurile sectoriale, climatice, de preț sau de cerere, afectează disproporționat balanța comercială națională.

Dependența de sectorul agroalimentar primar este deosebit de pronunțată, or agregat, fructele și legumele, oleaginoasele, cerealele, băuturile și uleiurile vegetale au reprezentat în 2024 aproximativ 40% din exporturi[1]. Aceste produse, fiind în mare parte materii prime sau cu prelucrare minimă, sunt extrem de sensibile la variațiile climatice și la fluctuațiile pieței mondiale. Spre deosebire de economiile europene avansate, unde bunurile agricole și alimentare rareori depășesc 2–3% din exporturile totale, Republica Moldova se confruntă cu o expunere mult mai mare, care amplifică volatilitatea veniturilor externe.

În ceea ce privește bunurile industriale cu valoare adăugată ridicată, acestea sunt puțin reprezentate. Exporturile industriale notabile sunt limitate la subansamble electrice/electronice și mobilier, iar lipsa unei industrii naționale diversificate (mașini finite, utilaje complexe, produse chimice, farmaceutice) reflectă un grad scăzut de industrializare și inovare tehnologică [2]. Această dependență de câteva investiții străine de tip lohn face ca exporturile să fie vulnerabile la deciziile corporative și la ciclurile externe, după cum s-a observat în industria auto europeană în 2023–2024.

Distribuția geografică și implicațiile integrării europene. La nivel geografic, în 2024, Uniunea Europeană a absorbit circa 67% din exporturile moldovenești, în timp ce CSI a reprezentat doar 6,8%, iar restul „alte țări” aproximativ 26% [1]. România s-a consolidat ca principal partener, cu 32,6% din total ($\approx 1,16$ mld. USD). În ansamblu, primele șapte destinații comerciale au însumat aproape 70% din exporturi.

Această concentrare geografică are o dublă semnificație: pe de o parte confirmă progresul integrării europene, dar pe de altă parte sporește dependența de cererea și reglementările UE, în special ale României. Orice șoc economic sau schimbare legislativă în România se transmite imediat exportatorilor moldoveni. În același timp, reorientarea de la Est spre Vest a redus vulnerabilitatea la embargouri politice, dar nu a rezolvat problema diversificării globale. Piețele din Asia, Africa sau America de Nord rămân slab exploatate, deși există semne de potențial, în special în Orientul Mijlociu și Africa de Nord pentru produsele agroalimentare.

Implicații generale. Structura actuală, bazată pe produse agricole brute și câteva industrii de lohn, explică vulnerabilitatea exporturilor Republicii Moldova la șocuri externe și la cicluri conjuncturale. În lipsa extinderii gamei de produse cu valoare adăugată mare și a diversificării piețelor de destinație, exporturile vor continua să fie volatile și dependente de factori externi greu controlabili.

Concluzii. Declinul exporturilor Republicii Moldova din perioada 2024–2025 reflectă vulnerabilitatea unui model economic concentrat pe câteva produse și piețe. Scăderea de circa 12% în 2024 și continuarea trendului negativ în 2025 nu pot fi

explicate doar prin șocuri conjuncturale: secetă, războiul din Ucraina, încetinire economică regională etc., ci sunt amplificate de cauze structurale: ponderea excesivă a produselor agroalimentare primare, diversificarea redusă, infrastructura logistică insuficientă și lipsa unei politici industriale coerente. Aceste elemente sporesc volatilitatea și reduc reziliența comerțului extern.

În contextul integrării europene, Republica Moldova trebuie să abordeze aceste slăbiciuni prin măsuri precise și orientate pe rezultate. Astfel, considerăm oportune considerarea următoarelor direcții de politici publice:

- **Diversificarea produselor și creșterea valorii adăugate:**

- Introducerea unui program național de procesare agroalimentară (sucuri concentrate, conserve, ulei îmbuteliat, lactate ambalate) cu granturi competitive pentru întreprinderile mici și mijlcii.
- Crearea unei mărci naționale premium pentru vinuri și susținerea exportului prin participarea la cel puțin 5 târguri internaționale de profil anual.
- Atragerea investițiilor în industrii neagricole (ex. electronice, confecții de design, mobilă modulară) prin facilități fiscale în zonele economice libere.

- **Diversificarea piețelor și diplomația economică:**

- Lansarea unui program guvernamental de atașați comerciali în cel puțin 10 țări-țintă cu stabilirea indicatorilor de performanță specifici pentru fiecare.
- Implicarea diasporei în crearea de rețele de distribuție prin scheme de co-investiții sprijinite de stat.

- **Infrastructură și logistică:**

- Finalizarea urgentă a modernizării Portului Giurgiulești și conectarea acestuia la coridoarele TEN-T prin cale ferată la ecartament european.
- Crearea a cel puțin 5 hub-uri logistice regionale cu depozite frigorifice și centre de colectare pentru produse agroalimentare destinate exportului.
- Modernizarea coridorului rutier Chișinău–Iași–Constanța pentru reducerea timpului de livrare pe piața UE.

- **Cadrul instituțional și politic:**

- Elaborarea și adoptarea unei Strategii Naționale pentru Exporturi 2025–2035, cu obiective măsurabile: creșterea ponderii produselor cu valoare adăugată în exporturi la 30% până în 2030 și reducerea ponderii agriculturii primare sub 25%.

- Lansarea unui program de co-finanțare pentru certificări internaționale (ISO, GlobalGAP, HACCP), acoperind până la 50% din costurile companiilor.

- **Valorificarea integrării europene:**

- Pregătirea și depunerea de proiecte eligibile pentru IPA sau alte fonduri europene axate pe infrastructură de transport și digitalizare vamală.
- Integrarea în lanțurile valorice europene prin sprijinirea investițiilor în componente auto pentru vehicule electrice și în ambalaje ecologice.

Referințe bibliografice:

1. Biroul Național de Statistică al RM. *Comerțul internațional cu mărfuri al Republicii Moldova în luna decembrie 2024 și în anul 2024* (Comunicat de presă, 17.02.2025) [citată 01.09.2025]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/comertul-international-cu-marfuri-al-republicii-moldova-in-luna-9539_61660.html
2. Ioniță V. Iluzia Creșterii și Scăderii Exporturilor Moldovenești: Impactul excepțional al exportului de produse petroliere și realitatea economiei (22.11.2024) [citată 01.09.2025]. Disponibil: ionita.md/2024/11/22/iluzia-cresterii-si-scaderii-exporturilor-moldovenesti-impactul-exceptional-al-exportului-de-produse-petroliere-si-realitatea-economiei/
3. Petruleac D. *Exporturile R. Moldova, în scădere pentru a 26-a lună consecutiv: soluțiile propuse de experți*. Radio Moldova (19.06.2025) [citată 01.09.2025]. Disponibil: <https://radiomoldova.md/p/53659/exporturile-r-moldova-in-scadere-pentru-a-26-a-luna-consecutiv-solutiile-propuse-de-experti>
4. Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (MDED). *Raport trimestrial privind evoluția social-economică a Republicii Moldova în anul 2024*. Chișinău, 2025.
5. Diavor M. *Analiza vulnerabilității comerțului exterior al Republicii Moldova din punctul de vedere al structurii exportului și importului pe produse*. In: *30 de ani de reforme economice în Republica Moldova: progres economic prin inovare și competitivitate* (Conferința Științifică Internațională dedicată aniversării a 30-a ASEM, 24-25 sept. 2021), Chișinău: ASEM, 2022, vol.2, pp. 124-129.
6. Banca Mondială. *Actualizare Economică – Republica Moldova* (aprilie 2024) [citată 01.09.2025]. Disponibil: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/a0431bba506280b818d86f78689cd979-0080012024/original/Moldova-Economic-Update-2024-ROM.pdf>